

JORDI BELTRAN ANDREU

**LA BIBLIOTECA RAMÓN FERNÁNDEZ JURADO
DE CASTELLDEFELS. UN EXEMPLE PARADIGMÀTIC
DE LES BIBLIOTEQUES DEL FUTUR**

MÀSTER EN GESTIÓ CULTURAL

UOC · 2017

TUTOR: ROGER CANADELL RUSIÑOL

ÍNDEX:

Presentació	Pàgina 3
Primera part. Biblioteques i futur. Una aproximació teòrica	Pàgina 13
Segona part. La Biblioteca Ramón Fernández Jurado	Pàgina 27
Conclusions	Pàgina 43
Bibliografia	Pàgina 47

Títol: LA BIBLIOTECA RAMÓN FERNÁNDEZ JURADO DE CASTELLDEFELS. UN EXEMPLE PARADIGMÀTIC DE LES BIBLIOTEQUES DEL FUTUR

Realitzat per: Jordi Beltran Andreu

jordibeltranandreu@gmail.com

Tutor: Roger Canadell Rusiñol

Treball de Màster en Gestió cultural

UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA

2017

© El contingut del present treball està protegit amb Copyright de Jordi Beltrán Andreu. Tots els seus drets estan reservats.

PRESENTACIÓ

Introducció

El projecte que volem plantejar és la realització d'un estudi de cas al voltant de la Biblioteca Ramón Fernández Jurado de Castelldefels.¹ Es tracta de fer servir aquest espai com a exemple paradigmàtic de les transformacions que han estat experimentant les biblioteques públiques davant la necessitat d'adaptar-se als canvis tecnològics i socials dels darrers temps.

El cert és que les biblioteques han anat acceptant progressivament que l'arribada del llibre digital i de les noves tecnologies de la informació i la comunicació anirà seguida d'una modificació dels hàbits de lectura i una transformació dels espais de conservació i difusió de la cultura escrita. També sembla probable que en el món digital la influència dels professionals de la cultura sigui menor, perquè els lectors ja fa temps que estan adoptant un paper molt més actiu, facilitat per les noves tecnologies i les xarxes socials. Per tal de seguir tenint un paper rellevant en la societat digital, les biblioteques s'han vist obligades a repensar-se i a reinventar-se, i ho hauran de seguir fent en el futur.

D'altra banda cal plantejar també l'aspecte social de les biblioteques. Fins no fa gaire llocs de lectura i relaxació, ara, i com a conseqüència dels canvis provocats per fenòmens com la crisi econòmica, l'envelliment de la població, la immigració o l'atur, les biblioteques han d'atendre moltes noves demandes per a les quals cal una gran capacitat de planificació i molta creativitat. Tot sovint sense gaires recursos econòmics, han d'atendre la canalla, persones amb dificultats per accedir a la informació mitjançant les noves tecnologies de la informació i la comunicació, immigrants amb necessitats culturals pròpies, aquells que estan cercant feina, i totes aquelles persones que, per les raons que sigui, no poden disposar de cap altre mena de recurs a l'hora d' accedir al coneixement o simplement fruit d'alguna activitat recreativa.

Per dur a terme aquest projecte valorarem el context general pel que fa al món de la cultura, del llibre i de les biblioteques. Seguidament analitzarem aquest espai

---

¹ D'ara endavant també BRFJ.

cultural en particular, la seva concepció, les seves propostes i polítiques de programació, i la seva manera de fer-les efectives. Valorarem després els resultats obtinguts i acabarem traint-ne totes les conclusions possibles pel que fa al futur d'aquesta mena d'espais.

Aquest plantejament ens ha de permetre aprofundir en alguns dels debats actuals relatius al món de la cultura, com ara quin és el futur del llibre en un món dominat per les pantalles, quin paper juguen les noves tecnologies, i especialment el llibre digital en tot això, quin paper poden jugar les biblioteques públiques en el camp de la integració de la multiculturalitat i la inclusió social, etc. Mitjançant l'anàlisi d'un equipament cultural de creació molt recent, i amb un plantejament molt conscient de la necessitat de proposar noves idees per tal de seguir atraient la ciutadania a les biblioteques, podrem valorar la manera com aquest espai ha estat capaç d'integrar-se i transformar el teixit cultural de la ciutat on es troba.

La pregunta que volem respondre amb tot això podria ser formulada de la següent manera: Què poden fer les biblioteques per adaptar-se al paradigma cultural del futur? Per donar una resposta que pugui ser vàlida per aquesta mena d'espais de manera genèrica, durem a terme un estat de la qüestió global, analitzarem el cas concret de la biblioteca de Castelldefels, i acabarem amb una reflexió general referida al conjunt de les biblioteques.

Hipòtesi de treball

Trebalem amb la hipòtesi següent: en aquests temps de canvi accelerat i en una societat dominada per les pantalles, on el llibre en format tradicional i fins i tot el fet de llegir reflexivament semblen condemnats a l'obsolescència, hi ha un futur per a les biblioteques, però cal que sàpiguen evolucionar i adaptar-se, tot assolint nous reptes i funcions. Creiem que el futur d'aquests espais passa tant per saber adaptar-se i respondre als reptes tecnològics del present i del futur com per esdevenir punts de trobada i intercanvi que puguin donar a aquesta mena d'equipaments culturals la capacitat de transformar el teixit cultural del seu entorn proper mitjançant tot un seguit d'activitats i propostes que trasbalsen a fons el concepte i la imatge de la biblioteca tradicional. Proposem per demostrar-ho l'estudi d'una biblioteca de recent creació i amb plantejaments força innovadors.

Metodologia i tècniques d'investigació

Per a la realització d'aquest treball farem servir una metodologia qualitativa que ens permeti descriure i comprendre com és possible per a les biblioteques adaptar-se a aquesta situació de canvi permanent i a les noves pautes culturals que formen part del present, i també del futur, de la nostra societat occidental. Per aconseguir-ho caldrà recopilar tanta informació com sigui possible al voltant dels canvis que l'entorn digital ha portat al món editorial, al llibre i als formats de suport tradicionals; però també caldrà obtenir informació pel que fa als canvis d'hàbits de la ciutadania i la seva relació amb la cultura, així com a les actuals circumstàncies socials (envelliment de la població, multiculturalitat, crisi econòmica, etc.). Caldrà analitzar les accions que estan tenint lloc a les biblioteques per tal d'adaptar-s'hi, i caldrà veure també quin és l'estat de la qüestió respecte al futur de les biblioteques valorant la bibliografia publicada al respecte. Tanmateix haurem d'investigar i avaluar la nostra biblioteca de referència; veure quines decisions s'han pres i per quines raons, valorar aquestes iniciatives, recollir dades originals en l'espai a avaluar i consultar la informació que ens ofereix tant el servei de biblioteques públiques de la Generalitat de Catalunya com la mateixa biblioteca Ramón Fernández Jurado, així com altres tipus de fonts primàries documentals.

Estat de la qüestió

Dèiem anteriorment que les coses estan canviant molt ràpidament en la societat i en el món del llibre, i les biblioteques són lògicament espais on aquests canvis es viuen amb molta intensitat. El cas és que fins fa no gaire temps la producció d'un llibre era un procés lineal on cada agent jugava un paper determinat, i el paper de les biblioteques era el d'actuar com a espais dedicats a la custòdia i difusió dels llibres. Però avui tot això ja no és així. L'arribada de nous recursos tecnològics i del llibre digital ha revolucionat el món editorial, i aquest canvi també s'ha vist reflectit en les biblioteques, tot obligant-les a repensar-se el seu paper i a assumir nous reptes. L'adaptació a l'entorn digital ha fet necessari que els professionals de les biblioteques desenvolupin noves competències per tal de poder dur a terme el que creiem ha de ser una de les funcions més destacades en l'entorn digital: garantir el paper de la biblioteca pública con a espai de formació en competències digitals.

Però algunes altres funcions fonamentals de les biblioteques també estan canviant. La preservació de la cultura és transformada al canviar progressivament el suport utilitzat per a la seva difusió. I aquesta mateixa difusió també s'ha de replantejar, doncs ara toca competir amb les pantalles i la velocitat. Tanmateix també és cert que, tot i l'omnipresència de les pantalles, la venda per internet de llibres digitalitzats només representa el 0,5% de la facturació total, mentre les llibreries recullen el 58,1%, i les xifres són similars arreu. Per tant, la transició al llibre digital no està anant tant de presa com s'esperava gairebé tothom. Sembla doncs que el llibre tradicional i el llibre digital encara conviuran bastant temps o potser sempre, i això suposa que les biblioteques disposaran de més temps per anar-se adaptant a la nova realitat i redefinir el seu futur.

També està canviant la societat mateixa. L'envelliment de la població, l'arribada de persones d'altres cultures i una crisi econòmica de la qual no se'n veu de moment la sortida, han plantejat als serveis bibliotecaris nous reptes molt diferents a aquells que estaven acostumats a resoldre. Ara el públic no va només a llegir llibres, a demanar-los en préstec o a accedir a tota aquella informació que pugui necessitar, ara cal parar atenció als aturats, als més petits i a aquells que venen d'altres entorns culturals. També a ciutadans que cerquen entreteniment o ajuda per trobar feina, ciutadans que volen accedir a la cultura de la seva terra d'origen o aprendre les costums de la seva terra d'acollida, i molts d'altres amb necessitats molt diverses. Per això les biblioteques, com a espais públics i gratuïts que són, han d'assolir tasques de formació i entreteniment per nous sectors de la població que no n'eren usuaris habituals.

I el cert és que els professionals del ram no s'han quedat de braços creuats. Mentre miren d'adaptar-se als canvis a temps real proposant noves activitats i projectes capaços de seguir atraient al públic, han anat apareixent un bon nombre de textos i articles que reflexionen al voltant del paper present i futur de la biblioteca pública i proposen idees diverses per tal que aquests espais no acabin infrutilitzats. Així doncs, a l'hora de analitzar la biblioteca proposada per aquest estudi, comptem amb els seus propis continguts per valorar el seu procés d'adaptació, però comptem també amb una bibliografia prou abundant que ens ajudarà a l'hora d'avaluar aquesta adaptació.

Valorarem doncs la bibliografia seleccionada per tal d'establir què és el que està succeint a les biblioteques del nostre país i quines propostes teòriques s'ofereixen per tal de facilitar la seva adaptació i assegurar la seva supervivència. I valorarem també les accions concretes adoptades per la biblioteca seleccionada per convertir-se en un espai de trobada i de cultura amb un paper central a la ciutat on es troba. Això ens permetrà disposar d'una base teòrica i uns exemples pràctics, i de la suma de totes dues aproximacions mirarem de treure'n les conclusions pertinents pel que fa al futur de les biblioteques.

Objectius

L'objectiu principal d'aquest estudi és el de analitzar la manera com la Biblioteca Ramón Fernández Jurado de Castelldefels ha arribat a convertir-se en un equipament cultural paradigmàtic del que han de ser les biblioteques del futur. Per aconseguir-ho haurem de veure quines són les respostes ofertes per aquest espai tant als reptes tecnològics que avui afecten a l'entorn del llibre com als canvis que estan experimentant els hàbits culturals de la ciutadania darrerament.

Els objectius específics serien doncs els següents:

- Presentar i avaluar les idees i propostes plantejades per aquest equipament per tal de seguir atraient a la ciutadania al món de la cultura.
- Esbrinar si amb l'adopció de propostes innovadores i participatives, tot sovint molt allunyades d'allò que tradicionalment la ciutadania esperava trobar en una biblioteca, és possible per a aquests equipaments seguir sent espais rellevants en el futur.
- Dur a terme un estat de la qüestió pel que fa a les propostes teòriques que recentment s'han anat desenvolupant en relació a les necessitats d'adaptació de les biblioteques, i valorar l'efecte dels canvis socials i tecnològics anteriorment esmentats sobre aquesta mena d'equipaments.
- Descriure quines són les propostes generals de caràcter pràctic per tal que les biblioteques puguin adaptar-se al canviant panorama pel que fa a tot allò relacionat amb el llibre i la lectura.

- Posar en relació aquestes propostes amb les aplicades a la Biblioteca Ramón Fernández Jurado i extreure'n les conclusions pertinents.

Per aconseguir aquest objectiu, hem de plantejar aquest treball com un estudi de cas i alhora un estat de la qüestió. El que volem aconseguir és plantejar un estudi de cas les conclusions del qual ens ofereixin un estat de la qüestió al voltant del futur de les biblioteques, i fer-ho amb l'estudi de tot un seguit d'anàlisis i propostes teòriques i de la seva aplicació pràctica en un espai particular i concret. Per arribar a aquest objectiu haurem d'assolir alguns objectius específics més concrets mitjançant diferents aproximacions teòriques i pràctiques i diverses accions concretes. Tot plegat esperem demostrar que les biblioteques públiques poden i han de seguir sent espais rellevants en les societats del futur, ja que són imprescindibles com a punt de trobada entre la societat i el coneixement, i en la seva condició d'espais inclusivament i gratuïts, són insubstituïbles a l'hora d'abordar aquesta tasca en les societats democràtiques. Dit això, el seu paper ha de canviar necessàriament per tal d'adaptar-se a tot un seguit de transformacions socials i tecnològiques que capgiren radicalment el que ha estat la seva funció des de fa segles. Conservació i difusió del coneixement escrit ja no són suficients; cal que esdevinguin centres d'accés al coneixement en totes les expressions possibles i amb tots els mitjans disponibles que la tecnologia pot oferir. Conservació i difusió del coneixement, com sempre, però tenint ben presents les tecnologies actuals; i també espais d'ajuda per la cerca de feina, activitats per a tothom, especialment pels més petits i els més grans, punts de trobada entre cultures, espais oberts per a les propostes de la població, i moltes coses més. Per aquí va el futur.

Justificació del tema

El tema de recerca i d'anàlisi d'aquest treball de màster ens sembla rellevant, atès que podem considerar que està en joc la supervivència de les biblioteques tal com les concebíem fins fa ben poc, com a equipament cultural existent des de fa molt de temps i caracteritzat principalment pel seu paper com a porta d'accés per a tothom al món de la informació, el coneixement i la cultura. Una institució lliure, neutral, universal i gratuïta, que juga un paper fonamental en tota societat democràtica, i que ha de trobar un nou model d'interacció amb la ciutadania en un context de canvi

accelerat, tant pel que fa a la tecnologia com pel que fa a la manera com la ciutadania es relaciona amb la cultura i el coneixement.

És per això que considero que aquest estudi pot ser d'utilitat, ja que tot i existir diversos llibres i documents que aborden alguns aspectes del tema proposat, no sembla que n'hi hagi cap que ho faci des de la perspectiva proposada en aquest treball. Hi ha estudis al voltant del paper del llibre i del seu futur digital, com els de Joaquin Rodríguez, Manuel Gil o Robert Darnon,² hi ha estudis al voltant del paper de les biblioteques públiques avui, per exemple, els de Juan Sánchez Sánchez i Fernando Juárez-Urquijo,³ també n'hi ha al voltant de com afecta la crisi actual als serveis bibliotecaris,⁴ o de propostes concretes per actualitzar el paper social d'aquests espais,⁵ però falta potser un treball com el que ara vull proposar, que avaluï el que s'està fent en una biblioteca concreta com a exemple del molt que es pot fer per tal de garantir que aquests equipaments continuïn sent imprescindibles com a elements culturals de primer ordre en les nostres ciutats i pobles, tot posant en relació aquest exemple concret amb tot el material teòric actual disponible.

Un estudi doncs de caràcter teòric i pràctic alhora que pot resultar beneficiós per comprendre una mica millor la manera com determinats canvis en la societat acaben per provocar també inevitablement canvis en determinats serveis públics, i on esperem aportar algunes idees i propostes al voltant del que cap esperar en endavant quan creuem les portes d'una biblioteca pública. Potser els professionals de les biblioteques ja n'estiguin al corrent de molts dels continguts d'aquest estudi, però creien que pot ser d'interès per a usuaris habituals de biblioteques i per qualsevol persona interessada en la cultura i la seva difusió que potser no coneix o entén el canvis que està tenint lloc a les biblioteques públiques, cap a on s'orienten aquests canvis, i el perquè de tot això. Es tracta doncs d'aprofundir una mica en

---

² Gil, Manuel; Rodríguez, Joaquín (2011). *El paradigma digital y sostenible del libro*. Edita: Trama Editorial. Madrid. / Rodríguez, Joaquín (2007). *Edición 2.0. Los futuros del libro*. Editorial Melusina, S.L. Impreso en España. / Darnon, Robert (2009). *Las razones del libro. Futuro, presente y pasado*. Edita: Trama Editorial. Madrid.

³ Juárez-Urquijo, Fernando (2015). *Biblioteca Pública. Mientras llega el futuro*. Editorial UOC (Oberta UOC Publishing, S.L.). Barcelona. / Sánchez Sánchez, Juan (2012). *En defensa de la biblioteca pública*. Edita: Almud, Ediciones de Castilla – La Mancha. Ciudad Real.

⁴ Castillo Fernández, Javier; Gómez Hernández, José Antonio; Quílez Simón, Pedro (Editores) (2010). *La biblioteca pública frente a la recesión: acción social y educativa*. Editan: Ediciones Tres Fronteras (Murcia) / Anabad (Madrid). Impreso en España.

⁵ García López, Fátima (2009). *Los servicios bibliotecarios multiculturales en las bibliotecas públicas españolas*. Ediciones Trea. Gijón.

l'estudi dels espais bibliotecaris tot mirant d'oferir una nova perspectiva i algunes idees al voltant del problema escollit com a tema d'estudi.

Dit ras i curt, sembla evident que les biblioteques no podran ja seguir sent espais on tot un seguit de professionals miraven de mantenir el coneixement ordenat i protegit. Certament els caldrà mantenir el seu paper com a espais de silenci i reflexió on es garanteixi la preservació i la difusió del coneixement. Però els caldrà més, els caldrà adaptar-se a la nova manera com es genera i es difon el coneixement, i amb això, *redefinir i redissenyar espais fins a convertir-los en llocs de trobada, de connexió, de diversitat, de transit i, també, d'aprenentatge i maduració democràtica*.⁶ I com es fa tot això? Doncs algunes possibles respostes a aquesta pregunta és el que aspira a oferir aquest treball.

Marc Teòric

Per raons d'espai aquest treball posa el seu focus en les Biblioteques Públiques de caràcter popular, deixant de banda les escolars, les universitàries i les especialitzades, espais amb peculiaritats pròpies als que, en qualsevol cas, serien aplicables molts dels continguts d'aquest estudi. No és tampoc aquest el lloc per avaluar extensament el passat i l'evolució dels espais bibliotecaris, les seves ja sobradament conegudes funcions tradicionals, els aspectes polítics que caracteritzen aquestes instal·lacions culturals com a espais públics que són, o aspectes relatius al finançament general o d'altres. Tampoc es pretén fer una anàlisi en profunditat dels avanços tecnològics actuals ni del nou paradigma digital pel que fa al llibre i al món editorial, aspectes aquests que ja disposen d'estudis prou complets.⁷ El que es pretén és avaluar una sèrie d'iniciatives dins d'un context general de canvi i adaptació, i per fer-ho caldrà centrar-se una qüestió molt concreta, que és la d'esbrinar quins possibles canvis ha d'assolir la biblioteca pública per mantenir el seu paper com a espai lliure i democràtic d'accés al coneixement.

Començarem doncs per avaluar quin és l'estat de la qüestió pel que fa a les propostes teòriques i pràctiques que recentment s'han anat desenvolupant en

---

⁶ Gil, Manuel; Rodríguez, Joaquín (2011). *El paradigma digital i sostenible del llibre*. Edita: Trama Editorial. Madrid. (p. 144).

⁷ Veure bibliografia.

relació a aquest tema. Deixarem de costat aquelles opinions que consideren que les biblioteques mai no podran competir amb les grans corporacions pel que fa la llibre digital i que farien millor tornant a centrar-se en el llibre imprès,⁸ o d'altres, molt presents en l'àmbit polític, que afirmen que aquests equipaments suposen una despesa que cal reconsiderar,⁹ opinions minoritàries que no compartim. En general ningú pretén discutir encara el fet que les biblioteques han de consolidar els canvis que ja fa temps que estan tenint lloc, però aquests canvis plantegen tot un seguit de dubtes que encara no tenen una resposta clara: han de seguir centrades en el llibre?, s'han de responsabilitzar de l'ensenyament de les TIC?, s'han de convertir en una mena de centres cívics per atendre aturats i immigrants?, etc. Analitzarem les idees i propostes plantejades per la Biblioteca de Castelldefels per veure exemples reals del que es pot fer en tots aquests aspectes, i seguidament veurem si les propostes aplicades en aquest equipament cultural, i potser d'altres trobades en l'àmbit teòric, poden possibilitar per a aquests equipaments seguir sent espais rellevants en el futur.

Definir i concretar doncs primer quin ha de ser el paper de les biblioteques en el futur per seguir sent espais rellevants i valorar el que s'ha anat fent recentment per tal d'adaptar-se als canvis relatius al suport i la transmissió de la informació. Per aquesta part bàsicament teòrica del treball recorrerem a fons documentals diverses; valorarem llibres i articles que analitzen diversos aspectes relacionats amb les funcions de les biblioteques públiques, la seva evolució recent, els efectes de la crisi i la necessitat de parar atenció als aspectes relatius a la multiculturalitat de la nostra societat actual. Valorarem també les transformacions derivades dels avanços tecnològics i els seus efectes en el món del llibre i la informació. Valorarem finalment alguns articles i textos que proposen idees generals o concretes per definir quin ha de ser el paper de les biblioteques en el futur. Amb tota aquesta informació, i mirant d'evitar la repetició d'aspectes o plantejaments ja existents,

---

⁸ "Jo suggereixo que utilitzem la tàctica contrària, i parem de córrer allunyant-nos de qui som i del que fem com hem estat fent darrerament i ens centrem en els llibres per variar. No estic parlant d'aquest tipus de llibre (llibre electrònic), tot sabem qui fa un millor treball amb aquests. Estic parlant d'aquests: el tipus de llibre imprès que cap editor et pot impedir comprar, el que no costa tres vegades el seu preu de cost, o s'ha de descartar després de 26 préstecs, aquell pel qual la gent encara travessa la nostra porta per aconseguir-lo". A: **Coffman, Steve**. *I ara què?*. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, 2012. Disponible en línia a: (<http://www.cobdc.net/13JCD/wp-content/uploads/materials/coffman-notes.pdf>)

⁹ Veure: http://cultura.elpais.com/cultura/2012/01/02/actualidad/1325458804_850215.html

JORDI BELTRAN ANDREU

mirarem de definir amb tota la claredat possible què és el que s'ha publicat al voltant d'aquest tema i què és allò que podem ampliar o debatre.

Seguidament posarem a prova tota aquesta fonamentació teòrica mitjançant l'anàlisi directe del que s'està fent en una de les biblioteques de més recent creació i amb una gran potencial com a exemple d'adaptació i integració en el teixit social de la ciutat on s'ubica: la BRFJ de Castelldefels. Aquesta anàlisi es realitzarà mitjançant la seva pàgina web i valorant les seves propostes i activitats, així com parlant-ne directament amb els professionals d'aquest espai quan es consideri necessari per ampliar la informació necessària.

PRIMERA PART

BIBLIOTEQUES I FUTUR. UNA APROXIMACIÓ TEÒRICA

Passat i present

Biblioteques i futur. Introducció

Vivim en una societat on el canvi és constant i accelerat, i on les pantalles s'han convertit en el principal mitjà de comunicació, així com el primer canal d'obtenció d'informació per a la major part de la població, amb tot el que això comporta pel que fa a canvis d'hàbits i de maneres d'accedir a la informació. En aquest context, les biblioteques públiques ja no poden seguir mantenint el seu model tradicional i limitar-se a actuar en els àmbits de la conservació i el préstec, perquè correrien el risc de perdre el seu important paper social en un futur no molt llunyà. De tot això en són molt conscients la majoria de professionals que treballen en les nostres biblioteques, i és per això que, tot i que molt lentament, aquests espais han anat incorporant noves propostes per tal de seguir sent rellevants, molt sovint lluitant contra la falta de formació, de recursos i d'interès de les administracions.

Dit això, tampoc sembla que hi hagi una visió clara del que ha de ser una biblioteca pública avui o en un futur proper, i això és el que hauria de ser aclarit en primer lloc. No podem oblidar pas que el dret a la educació, a l'accés a la cultura i el dret a rebre informació veritable, són drets de tots els espanyols reconeguts a la Constitució Espanyola (articles, 27, 44 i 20.1.d respectivament). Les nostres biblioteques públiques són doncs espais on la democràcia es manifesta en el seu sentit més essencial, però han d'evolucionar per esdevenir, principalment, punts de trobada entre un públic el més ampli possible i el coneixement, una trobada on s'ha de parar atenció tant al nou paper que juga el públic com als canvis tecnològics i les transformacions en la manera de accedir i transmetre la informació que en són conseqüència.

En el document *Directrices IFLA/UNESCO para el desarrollo del servicio de bibliotecas públicas*, article 1.3, s'exposa aquesta idea amb tota claredat:

Los principales objetivos de la biblioteca pública son facilitar recursos informativos y prestar servicios mediante diversos medios con el fin de cubrir las necesidades de personas y grupos en materia de instrucción, información y perfeccionamiento personal comprendidas actividades intelectuales de entretenimiento y ocio. Desempeñan un importante papel en el progreso y el

mantenimiento de una sociedad democrática al ofrecer a cada persona acceso a toda una serie de conocimientos, ideas y opiniones.¹⁰

I en l'article 1.3.6 és recalca la funció social de la biblioteca pública:

Corresponde a la biblioteca pública desempeñar un importante papel como espacio público y como lugar de encuentro, lo cual es especialmente importante en comunidades donde la población cuenta con escasos lugares de reunión. Representa lo que se ha dado en llamar "el salón de la comunidad".

El uso de la biblioteca para efectuar investigaciones y para encontrar información útil para la instrucción y los intereses recreativos de sus usuarios lleva a éstos a entablar contactos informales con otros miembros de la comunidad. Utilizar la biblioteca pública puede ser una experiencia social positiva.¹¹

L'evolució dels darrers anys

Les biblioteques han experimentat aquests darrers anys grans transformacions que han incidit en gairebé tots els aspectes del seu funcionament. Fins fa no gaire temps les biblioteques del nostre país no tenien altre format que el llibre imprès ni altre propòsit que el de conservar i prestar llibres i oferir un espai de lectura a la ciutadania. És a partir dels anys vuitanta quan els primers canvis es comencen a produir. Amb l'arribada de les noves tecnologies s'incorporen formats nous, com la música o el vídeo, i comença també el procés d'informatització de serveis i continguts. Però el més important que succeeix és que es produeix un canvi fonamental en el model bibliotecari: ara l'usuari i l'accessibilitat passen a ser el més important, i així queda reflectit en la Llei 4/93 del Sistema Bibliotecari Català, on es proposa que les biblioteques públiques *ofereixin un ampli ventall de serveis de caire cultural, educatiu, recreatiu i social, i siguin accessibles a tots els ciutadans*.¹² Tanmateix, això comporta la necessitat d'espais de mida més gran i amb un

---

¹⁰ Directrices IFLA/UNESCO para el desarrollo del servicio de bibliotecas públicas. México, D.F.: Consejo Nacional para la Cultura y las Artes, 2002. [Consulta 30-05-2017]. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001246/124654s.pdf>

¹¹ Ibidem

¹² http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?documentId=86277&action=fitxa

mobiliari més adequat per poder dur a terme totes aquestes activitats sense que les unes entorpeixin les altres. En conseqüència, es comencen a construir noves biblioteques i a adaptar espais adequats ja existents amb capacitat per acollir totes aquestes noves activitats, transformant-se les biblioteques amb espais oberts, funcionals i acollidors amb capacitat per poder presentar una gran varietat d'actes culturals per a un major nombre de ciutadans.

Amb les biblioteques van canviant també els usuaris. Ara les biblioteques ofereixen espais adequats pels més petits, mentre l'arribada i la normalització social del fenomen migratori requereix d'aquests equipaments la seva col·laboració en tasques d'integració i difusió de continguts multiculturals. I un cop les biblioteques han adoptat les TIC, cal ensenyar als usuaris a utilitzar-les, així que el foment de la lectura i l'ensenyament de competències digitals d'accés a la informació es van perfilant com dues de les tasques més importants per les biblioteques d'avui.

Arribats als darrers anys, cal fer referència a la crisi econòmica general que ha estat afectant el nostre país i d'altres. Aquesta recessió ha anat acompanyada de greus retallades pressupostaries que en molts casos han suposat la reducció o la pèrdua total de recursos econòmics per a dur a terme millores estructurals o activitats de qualsevol mena. Tanmateix també ha estat conseqüència de la recessió l'augment d'usuaris potencials conseqüència de l'atur i l'empobriment de la societat, així com la necessitat d'oferir noves propostes com ara activitats de formació o cursos per trobar feina, com ja s'està fent amb els plans de formació laboral de la Xarxa de Biblioteques de la Diputació de Barcelona.¹³ Des d'aquesta perspectiva, podem veure la crisi com a una oportunitat per a les biblioteques per reivindicar la seva importància social pel que fa a la cohesió social i la integració laboral, i les possibilitats que aquesta mena d'equipaments ofereixen i poden oferir en el futur. Dit això, les biblioteques hauran d'acostumar-se a treballar amb menys recursos o bé a cercar-los d'altres maneres, com ara el *fundraising*, consistent en captar recursos de diferents orígens com a conseqüència d'una determinada estratègia de màrqueting i comunicació. Aquest model ja ha estat posat en pràctica en projectes com ara *Apadrinantge*, a la biblioteca infantil de Can Butjosa, a Parets del Vallès, o

---

¹³ Veure: <https://www.diba.cat/tema-economia-treball>

Vivències. La Barcelona que vaig viure: 1931-1945, a les biblioteques de Barcelona.¹⁴ Altres opcions de finançament passen per diferents models de col·laboració, com ara la centralització de recursos institucionals o la realització de compres en grup.

La biblioteca com a punt de trobada obert a tothom

Quan parlem de punt de trobada entre públic i coneixement hem de tenir present que la biblioteca ofereix un servei públic, gratuït i obert a tothom, i això suposa plantejar propostes per a tots els públics possibles i treballar per la integració i la cohesió social. En aquest punt cal recordar que “la missió de una biblioteca és servir a la seva comunitat, que en molts casos és multicultural i plurilingüe, o s’està convertint en una comunitat cada cop més diversa culturalment”.¹⁵ En conseqüència, cal entendre la biblioteca pública com un espai obert al coneixement per a tota la ciutadania i amb l’obligació de facilitar l’accés a aquest coneixement independentment del suport material en que és trobi o de las limitacions de qualsevol mena que el ciutadà pugui patir a l’hora d’accedir-hi.

Nous espais més grans i més ben equipats, augment constatat de l’oferta d’activitats i serveis, atenció a totes les franges d’edat i a totes les manifestacions culturals, etc. No ens ha d’estranyar doncs que les biblioteques hagin acabat esdevenint el que Nuria Ventura Bosch considera *veritables motors culturals dels municipis o, si més no, elements molt significatius de l’activitat cultural*.¹⁶ Certament aquests espais han canviat molt en no gaire més de 25 anys, però encara queda molt camí per recórrer i moltes coses per aclarir de cara al futur.

Les nostres biblioteques han de ser doncs accessibles i inclusives, han de poder actuar a l’exterior quan les circumstàncies així ho aconsellin, i han de desenvolupar col·leccions multiculturals i serveis i programacions específiques per immigrants, facilitant també el domini de les noves maneres d’accedir-hi. Centres oberts d’accés a la informació en tots els sentits possibles.

---

¹⁴ **Castillo Fernández, Javier; Gómez Hernández, José Antonio; Quílez Simón, Pedro (Editores)** (2010). *La biblioteca pública frente a la recesión: acción social y educativa*. Editan: Ediciones Tres Fronteras (Murcia) / Anabad (Madrid). Impreso en España. (Cap. 5, pág. 54)

¹⁵ **García López, Fátima** (2009). *Los servicios bibliotecarios multiculturales en las bibliotecas públicas españolas*. Ediciones Trea. Gijón. (pág. 23)

¹⁶ **Ventura Bosch, Nuria**. *Les biblioteques públiques a Catalunya des dels anys vuitanta fins avui: un període de grans canvis*. Article inclòs en: *Biblioteques. De l’Escola de Bibliotecàries al llibre electrònic*. Nadala 2015. Edita Fundació Carulla. Barcelona.

El nou rol del públic

El públic també ha anat canviant els darrers anys. Ja hem mencionat la incidència del fenomen migratori en els serveis bibliotecaris i les noves necessitats derivades de la crisi econòmica i de l'augment de l'atur, però voldríem ara centrar-nos en un aspecte de gran importància per al futur de les biblioteques, i és que ara l'usuari ja no es conforma amb el seu tradicional rol com a receptor passiu, ara l'usuari té un paper molt més actiu. Les noves tecnologies han facilitat un major accés a la informació i una major capacitat de participació d'influència en els canals i els continguts d'aquesta. En conseqüència, ara el públic té la possibilitat d'influir en allò que es llegeix, en el suport en que es llegeix i en moltes altres coses, i si les biblioteques no volen perdre el seu paper com a referents i arbitres culturals, cal que incorporin al públic en el funcionament dels seus espais, doncs "la participació dels usuaris serà el que més impulsi l'adopció de noves tecnologies, la millora dels serveis i el redisseny dels espais físics i digitals".¹⁷ Els bibliotecaris han de reinventar-se ara per tal d'adoptar i adaptar-se a les noves tecnologies, han d'educar i educar-se en les noves competències de lectura, escriptura i accés al coneixement, han de aprendre a obrir les biblioteques a cert grau de cogestió i participació de la ciutadania, han d'entendre i gestionar la diversitat cultural i contribuir a la cohesió social, i tot això sense descuidar la seva missió tradicional, la conservació, la catalogació i l'accessibilitat de la nostra memòria cultural pesada, present i futura, en el suport que sigui.¹⁸

El futur

Com hauran de ser doncs les biblioteques públiques del futur? El que està clar és que entenem que els temps en que les biblioteques eren només el lloc on s'emmagatzemaven i es prestaven els llibres s'han acabat. Ara han de ser també espais on s'ensenya als usuaris a treballar en el nous entorn digitals i se'ls facilita l'accés a la informació; una informació plural i de qualitat que ha d'estar adaptada a les noves tecnologies. I encara hi ha més: les biblioteques han d'esdevenir espais de

---

¹⁷ Juárez-Urquijo, Fernando (2015). *Biblioteca Pública. Mientras llega el futuro*. Editorial UOC (Oberta UOC Publishing, S.L.). Barcelona. (pág. 76).

¹⁸ Veure Gil, Manuel; Rodríguez, Joaquín (2011). *El paradigma digital y sostenible del libro*. Edita: Trama Editorial. Madrid. (pág. 145-147).

trobada per a la difusió de les cultures i espais de coneixement per a tots aquells que necessiten un lloc públic i gratuït on aprendre i on relacionar-se amb les diferents cultures de la seva comunitat. Veiem seguidament algunes idees al respecte.

Pel que fa a l'aspecte tecnològic, podem afirmar que les biblioteques ja han començat a adaptar-se a l'entorn digital, tot incorporant els nous suports digitals a les seves col·leccions i les noves tecnologies als processos de gestió de la informació i de les activitats. També han desenvolupat la seva presència a internet, i han establert xarxes de comunicació amb altres biblioteques o entitats. Han començat així a adaptar les seves funcions tradicionals a l'àmbit digital, obrint les biblioteques a la comunitat, i aprofitant les noves tecnologies per potenciar la cogestió i la participació ciutadana.

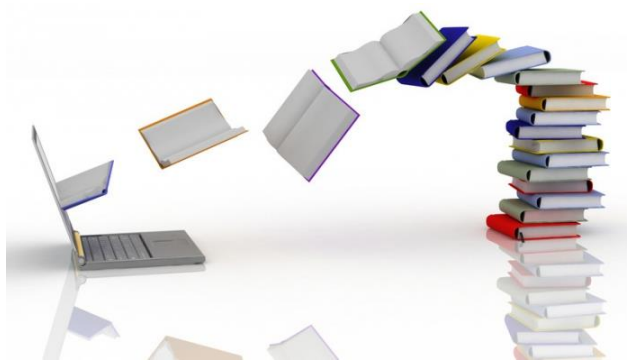
En la actualidad ya nadie duda del papel que desempeñan las nuevas tecnologías en las bibliotecas, convirtiendo a estas en verdaderos instrumentos de comunicación y alfabetización, lugares propicios para romper el latente aumento de la brecha digital entre generaciones y otorgar a los ciudadanos la posibilidad de tener acceso equitativo a la información y al conocimiento.¹⁹

Això no vol dir que no quedi encara feina per fer ni problemes per resoldre. Tot i que sembla que el suport en paper i el digital conviuran indefinidament en el futur, el cert és que cada cop hi haurà més documents en suport digital, i això no serà fàcil gestionar-ho. Les cultures no renunciaran pas a la preservació de la seva memòria, per tant seguirem necessitant espais on aquesta es pugui emmagatzemar en el format que sigui, però el format digital ofereix nous reptes, com ara com garantir la pervivència dels documents, seleccionar aquella informació rellevant i de qualitat d'entre els milions de documents disponibles en l'entorn digital com ja succeeix amb els fons editorials en paper, gestionar el complicat sistema de llicències i drets d'autor que envolta els documents digitals, etc.

---

¹⁹ Seoane García, Catuxa. (2013) *Reconquistar a usuarios, enamorar a ciudadanos y dialogar con personas: Las bibliotecas Municipales de Coruña y las redes sociales*. En Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas (6º. 2012. Burgos). *Memoria individual, patrimonio global*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. [Consulta 20-05-2015]. Disponible en línea a: <https://sede.educacion.gob.es/publiventa/detalle.action?cod=14456C>

També preocupa el problema dels grans intermediaris digitals, i aquí encara no es veu gens clar per on anirà la cosa els anys vinents. Gil i Rodríguez ens recomanen no oblidar el paper de les biblioteques com a garantia de la diversitat que caracteritza les societats democràtiques i com a espais on es conserven i gestionen les diverses opinions i punts de vista que fonamenten la nostra convivència en llibertat. Dit això, recomanen desenvolupar tant com sigui possible l'àmbit digital sense renunciar a la conservació de les seves funcions tradicionals, però també desconfiar dels grans intermediaris digitals, com ara Google, i treballar per posar el patrimoni bibliogràfic de la humanitat a l'abast de tothom.²⁰ En la mateixa línia es posiciona Robert Darnton, tot denunciant els riscos que suposa que una empresa privada com ara Google tingui el control de tanta informació, i la possibilitat que tot plegat acabi en una situació de monopoli on unes poques corporacions posseeixin la propietat de les còpies digitalitzades i puguin cobrar-hi per l'accés. Per tal d'evitar-ho Darnton recomana que les biblioteques s'associïn i es posin d'acord en els objectius prioritaris tot reduint les despeses. Caldrà desenvolupar depòsits externs d'informació, "perfeccionar el sistema de préstec entre biblioteques, preparar metadades compatibles, intercanviar documents mitjançant la xarxa, integrar els seus catàlegs i coordinar-se per realitzar les labors de digitalització".²¹ En resum: digitalitzar i democratitzar.

---

²⁰ Gil, Manuel; Rodríguez, Joaquín (2011). *El paradigma digital y sostenible del libro*. Edita: Trama Editorial. Madrid. (pág. 142 – 148)

²¹ Darnton, Robert (2009). *Las razones del libro. Futuro, presente y pasado*. Edita: Trama Editorial. Madrid. (cap. 5. pág. 55 – 69)

I pel que fa al paper del negoci editorial, José Antonio Cordón planteja la necessitat d'establir lligams de col·laboració entre biblioteques i editors, una relació que cal ser repensada, donat que

Los modelos de negocio y las funciones de los actores implicados en el desarrollo y transmisión de contenidos digitales han de amoldarse a unas circunstancias diferentes, en las que la creación, producción, distribución y consumo se conducen con otras reglas y demandan nuevas actitudes flexibles y permanentemente renovables. El éxito del nuevo ecosistema pasa por el necesario entendimiento entre dos de sus principales protagonistas: editores y bibliotecas.²²

Cal que el sector editorial entengui que les biblioteques poden aportar importants beneficis gràcies al seu paper com aparador del món del llibre, i que la disponibilitat de llibres electrònics a les biblioteques afavoreix als editors, ja que les dades indiquen que freqüentment aquells que agafen en préstec llibres electrònics acaben per comprar-los, ja sigui en format digital o imprès. En conseqüència, els editors han de veure els espais bibliotecaris com aliats estratègics amb els que col·laborar, compartint dades per afavorir la disponibilitat d'informació relativa als lectors i millorar l'oferta, col·laborant en projectes i activitats que potenciïn la lectura i el llibre, desenvolupant sinergies entre editors, biblioteques i lectors, i adaptant les funcions estrictament editorials a les de producció de continguts.²³

En qualsevol cas, cap d'aquests problemes sembla impossible de solucionar. Certament els bibliotecaris hauran de fer un gran esforç per seleccionar, digitalitzar, i posar a disposició de l'usuari tanta informació de qualitat com sigui possible, i pel que fa al tema dels drets d'autor i les llicències, és d'esperar que en un futur proper les coses s'aclareixin i es disposi d'una normativa clara i unificada al respecte. Tanmateix, el més probable és que les biblioteques acabin actuant més com a espais d'intermediació entre usuari i document que com a llocs presencials necessaris. De

---

²² Cordón García, José Antonio. (2014) *Los componentes estructurales del nuevo ecosistema del libro: editores y bibliotecas, el camino hacia la convergencia*. [Consulta 10-04-2017]. Disponible en línia a: http://biblioteca.uoc.edu/prestatgeries/C2102/Cordon_Los_componentes_estructurales_del_nuevo_ecosistema_del_libro.pdf

²³ *Ibidem*

fet, l'ús de les noves tecnologies permet ja als usuaris sol·licitar documents de la seva biblioteca o accedir al préstec interbibliotecari, plantejar dubtes i preguntes o conèixer l'oferta cultural de la seva ciutat. El que sembla evident és que les biblioteques públiques encara tenen un important paper a jugar en les nostres societats pel que fa a les funcions de selecció, preservació i distribució de la informació, i tot i que s'hauran de "superar dificultats i conflictes, alguns dels quals amenacen molt directament la seva essència, com ara la permanència de la gratuïtat de certs serveis, (...) pensem que la biblioteca té capacitat d'adaptació a aquests i d'altres canvis que estan per arribar perquè en realitat, la biblioteca actual ja està immersa en ells".²⁴

La idea essencial, com ens recorda Fernando Juárez-Urquijo, es seguir oferint els serveis de sempre però tenint ben presents les noves necessitats quotidianes. Allò que fa les biblioteques insubstituïbles és principalment el servei que ofereixen i els professionals que hi treballen, doncs l'usuari necessita ajuda per localitzar informació de qualitat i desitja consell i un tracte personalitzat. Cal escoltar, preguntar i col·laborar. Cal demostrar que els professionals de la biblioteca segueixen sent necessaris, doncs és possible que en un futur no massa llunyà l'usuari no vagi a la biblioteca a buscar llibres, però potser sí anirà a buscar una recomanació del bibliotecari, o potser per una experiència de lectura compartida.²⁵

Pel que fa a l'aspecte més social de la tasca cultural que duen a terme les biblioteques públiques, creiem que també les coses van ben encaminades. Moltes biblioteques han començat el trajecte que les portarà a convertir-se en espais de trobada on disposar d'accés a informació de qualitat i enfortir els lligams socioculturals de la comunitat. Foment de la lectura, activitats infantils, ensenyament de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, gestió de la multiculturalitat, enfortiment de la cohesió social mitjançant activitats obertes a tothom i adaptades a tota mena de públics, col·laboració en la integració laboral de la ciutadania, espais per la música i el cinema, lligams de col·laboració amb altres

---

²⁴ Veure: **Orera Orera, Luisa**. *Reflexiones sobre el concepto de biblioteca*. [Consulta 03-05-2017]. Disponible en línia: <http://pendientedemigracion.ucm.es/info/multidoc/multidoc/revista/num10/paginas/pdfs/Lorera.pdf>

²⁵ Veure: **Juárez-Urquijo, Fernando** (2015). *Biblioteca Pública. Mientras llega el futuro*. Editorial UOC (Oberta UOC Publishing, S.L.). Barcelona. (pág. 114)

entitats culturals i d'oci de la ciutat o d'altres llocs, i podríem seguir encara més. Som de l'opinió que les biblioteques públiques tenen el futur assegurat quan, apart de les seves tasques tradicionals, arriben a convertir-se en grans centres d'activitat sociocultural perfectament integrades en el entorn cultural on s'ubiquen.

I les dades avalen l'èxit d'aquesta evolució recent. Pel que fa a les biblioteques públiques de Catalunya, el nombre d'usuaris amb carnet es va doblar entre l'any 2005 i el 2014, i al llarg del mateix període, el nombre de visites per habitant va augmentar un 35,72%, el nombre de préstecs un 8,31% i el nombre d'activitats va passar de 32.523 a 69.090; més del doble. Tanmateix, cal destacar que les biblioteques són, any rere any, un dels serveis més ben valorats per la ciutadania, i tot sovint el més ben valorat. Tot i això, cal aconseguir que el 8% de ciutadans catalans que no disposa d'una biblioteca al municipi o barri on viu, segons dades del 2015, no hagi de renunciar a aquest dret. Es ben cert que Catalunya disposa avui de 376 biblioteques i 11 bibliobusos, i que fa 10 anys n'eren 245, però tot i aquesta excel·lent evolució, cal seguir treballant per que hi hagi biblioteques per tothom.²⁶

Aquest desenvolupament recent de les nostres biblioteques és una conseqüència perfectament lògica del desenvolupament de les TIC a les darreres dècades. Les transformacions en les maneres de comunicar-nos i de cercar informació a l'era d'Internet han provocat la necessitat de reorientar les funcions de les biblioteques per tal de seguir sent rellevants. Enfrontades a aquest panorama, les biblioteques no ha tingut altre remei que proposar nous serveis per satisfer les noves necessitats de la ciutadania, integrant-se en els circuits culturals per oferir altres activitats com ara presentacions de llibres, tallers, exposicions, cicles de cinema, cursos d'orientació laboral, activitats d'oci, etc.

A les directrius IFLA/UNESCO del 2001 s'afirma que la biblioteca pública:

brinda acceso al conocimiento, la información y las obras de la imaginación gracias a toda una serie de recursos y servicios y está a disposición de todos los miembros de la comunidad por igual, sean cuales fueren su raza, nacionalidad, edad, sexo, religión, idioma, discapacidad, condición económica y

---

²⁶ Dades obtingudes a: Fenoll i Clarabuch, Carme. *Les biblioteques públiques, avui*. Article inclòs en: *Biblioteques. De l'Escola de Bibliotecàries al llibre electrònic*. Nadala 2015. Edita Fundació Carulla. Barcelona.

laboral y nivel de instrucción, i també que corresponde a la biblioteca pública desempeñar un importante papel como espacio público y como lugar de encuentro, lo cual es especialmente importante en comunidades donde la población cuenta con escasos lugares de reunión. Representa lo que se ha dado en llamar “el salón de la comunidad.”²⁷

Esta prou clar doncs que les biblioteques han d'evolucionar en aquesta direcció tant com puguin, i moltes ja ho estan fent. Es tracta d'establir contactes amb tots els sectors i entitats culturals de la comunitat per tal d'aconseguir projectes de col·laboració i oferir serveis que deixin satisfetes les necessitats de ciutadans i entitats, ja siguin aquestes públiques o privades. I també cal que la pròpia biblioteca proposi activitats i projectes per facilitar l'acompliment de la seva tasca, ja que mitjançant aquestes activitats, sovint anomenades d'extensió cultural, les biblioteques assoliran el seu rol com a centres culturals i socials imprescindibles en el teixit social de la seva localitat.

Òbviament, la major part d'aquestes activitats d'extensió cultural haurien d'anar enfocades a allò que és fonamental en la missió bibliotecària: el foment de la lectura. Al respecte caldria establir fins a quin punt aquestes activitats serveixen per aconseguir aquest objectiu, i tot i que no es aquest el lloc per valorar els resultats d'aquestes activitats ni els mètodes d'autoavaluació emprats per obtenir-los, si podem afirmar que, en general, sembla que on hi ha dades disponibles la major part d'aquest projectes obtenen bons resultats i es constata un augment de participació progressiu, la qual cosa comporta inevitablement el foment de la lectura.²⁸

Aquest és doncs el camí a seguir. Millora i manteniment de les infraestructures bibliotecàries, millora de la coordinació entre biblioteques i de la col·laboració amb altres entitats culturals públiques i privades, i màxima integració en el teixit social per tal d'ajustar una oferta d'activitats a l'abast de tota la ciutadania i enfocada a les necessitats de cada segment de públic concret. Per assegurar aquest model, el

---

²⁷ <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001246/124654s.pdf>

²⁸ Per informació de dades relatives al foment de la lectura, veure: http://www.mecd.gob.es/cultura-mecd/dms/mecd/cultura-mecd/areas-cultura/libro/mc/observatoriolect/redirige/estudios-e-informes/elaborados-por-otras-entidades-con-la-colaboracion-del-observatoriolect/lectura/Habitos_lectura_2012.pdf i també <http://www.lletrescatalanes.cat/ca/documentacio-ilc/item/pla-de-foment-de-la-lectura-balanc-2008-2010>

personal de les biblioteques haurà d'adquirir nous coneixements i competències per tal d'actuar com a una mena de prescriptors culturals, i haurà de conèixer i involucrar-se en el teixit cultural que envolta els usuaris amb qui treballa. Pel que fa a les biblioteques, caldrà seguir treballant fort en l'àmbit de la lectura, i potser caldrà ampliar horaris i serveis, i caldrà també treballar de forma cooperativa tant amb la ciutadania com amb altres equipaments culturals, especialment reforçant els vincles entre biblioteques, arxius i museus.

Potser el futur ens portarà una societat sense paper, però seguirem produint i necessitant informació de qualitat i espais on gestionar-la, i seguirem necessitant professionals amb capacitat per organitzar i posar a la nostra disposició tota aquesta informació, estigui en paper o en qualsevol altre format. També ens caldran espais que garanteixin l'accés a tota aquesta informació, que en garanteixin la qualitat i que ho facin a tot arreu i per a tothom, i per ara només les biblioteques públiques poden fer-ho. Com diu Lluís M. Anglada, *el paper futur de les biblioteques recaurà menys en l'objecte que estotja i transporta la informació (...) i més en la informació en si mateixa i en les múltiples maneres en que aquesta informació s'usa (..)*, afegint que seran *entitats finançadores de l'accés a la informació, centres de formació en l'ús de la informació i organitzacions dedicades a tenir-ne cura.*²⁹

Per resumir-ho en poques paraules, creiem que les biblioteques del futur hauran d'atendre simultàniament dues funcions fonamentals per a les societats democràtiques.

- Facilitar l'accés a la tecnologia tenint present el nou rol més participatiu de l'usuari. Això suposa gestionar la informació i el coneixement i posar-lo a l'abast de tothom mitjançant una constant adaptació als avenços tecnològics i l'establiment de nous models de comunicació amb el sector editorial, per tal d'assolir la tasca de facilitar un accés igualitari i l'adopció d'un rol d'intermediació entre l'usuari i el coneixement.
- Apropar i integrar al ciutadà a la seva comunitat actuant com a centre i motor cultural de la comunitat. Desplegar totes les possibilitats oferint nous serveis

---

²⁹ Anglada i de Ferrer, Lluís M. *Les biblioteques a Catalunya i el seu paper futur en un futur sense paper*. Article inclòs en: *Biblioteques. De l'Escola de Bibliotecàries al llibre electrònic*. Nadala 2015. Edita Fundació Carulla. Barcelona. (pág.88)

per facilitar la integració cultural i la cohesió social, l'aprenentatge continuat i les necessitats de coneixement, així com les possibilitats d'accés i d'oci de la ciutadania. I fer-ho oferint activitats adaptades a tots els segments potencials de públic i sense distinció per edat, religió, sexe, origen ètnic o de qualsevol altra mena.

Espais de trobada en tota l'amplitud imaginable d'aquest concepte: trobada entre el ciutadà i el coneixement, entre cultures i entre edats, entre tecnologia i usuaris, i entre ciutadans de diferents orígens; espais de convivència i recolzament entre usuaris, i entre professionals i ciutadans; espais d'integració i de cohesió per aconseguir una societat més lliure, més igualitària i més democràtica. Es possible que en un futur encara llunyà el document en paper acabi per desaparèixer i que els mecanismes digitals de recerca acabin fent innecessària qualsevol mena de necessitat d'assistència professional per aquesta tasca, però creiem que allò que acabarà per garantir la pervivència de les biblioteques serà precisament la seva capacitat per actuar com a centres culturals comunitaris integrats i per respondre a les inquietuds i necessitats d'uns usuaris cada cop més informats i participatius.

SEGONA PART

LA BIBLIOTECA RAMÓN FERNÁNDEZ JURADO

Activitats

Música

Tertúlies literàries...

La Biblioteca Pública Ramón Fernández Jurado de Castelldefels. Presentació

Anomenada així en memòria del polític socialista, dirigent obrer i professor de català, castellà i esperanto del mateix nom, va obrir les seves portes el 23 d'abril de 2012 al centre de Castelldefels, vila on va residir i ensenyar Fernández Jurado. Substituint l'anterior biblioteca després de 26 anys de funcionament, el nou espai va néixer amb la voluntat d'actuar com a centre municipal d'accés a la cultura, la informació, l'autoaprenentatge i el lleure, un espai gratuït i obert a tota la ciutadania, tal com s'exposa en la seva pàgina web.

Seguidament descriurem aquest espai i la seva oferta a fi de poder valorar quin és el seu paper com a equipament cultural de la ciutat de Castelldefels.

Els Espais

- A la planta baixa hi trobem el punt principal d'informació i préstec, l'espai de diaris, revistes, música, cinema i còmics, l'àrea infantil, i espais per l'autopréstec, les novetats i altres usos.

Activitat de lectura a l'àrea infantil

- A la primera planta hi trobem espais de consulta i estudi, espais multimèdia, servei d'informació i la direcció de la biblioteca.
- A la segona planta hi trobem més espais de consulta i estudi i els espais de suport.

Espai de la Biblioteca Ramón Fernández Jurado

- Recentment s'ha afegit un nou espai a la primera planta que fa encara més acollidora aquesta biblioteca: una terrassa exterior.

El Fons

La biblioteca de Castelldefels disposa d'un fons general format per llibres sobre totes les temàtiques, novel·les, obres de referència (enciclopèdies, diccionaris, atlas i anuals), còmics, premsa diària, revistes, CD de música de tots els tipus, DVD temàtics, de cinema i musicals i altres formats. També disposa de fons especials com el racó de pares, món laboral, la cuina, cuina infantil, manualitats, la vida sana, les oposicions, i el cinema familiar i les sèries de televisió. Per acabar, també és possible accedir a tot el fons disponible al Catàleg col·lectiu de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona.

Els Serveis

Pel que fa als serveis oferts, vegem quins són els més destacats:

- Òbviament cal parlar primer dels serveis més importants de tota biblioteca: el **serveis d'informació i de préstec**. Tanmateix cal destacar en aquest àmbit el servei de préstec interbibliotecari (on es pot demanar qualsevol llibre o article de revista que la biblioteca de Castelldefels no tingui i que es trobi en una altra biblioteca), el préstec a entitats i la reserva de documents.

- Seguidament cal citar la **disponibilitat d'accés a Internet i a eines d'ofimàtica des dels ordinadors de la biblioteca**. Serveis d'enregistrament o impressió dels treballs i documents, i WIFI. També hi ha disponible una gran oferta de recursos per aprendre o perfeccionar diverses llengües, així com tertúlies literàries en diverses llengües.
- **Activitats:** la quantitat d'activitats que es fan en aquest equipament és realment impressionant, tant per la seva quantitat com per la seva varietat. Seguint la presentació que en fa la pròpia biblioteca, podem resumir-les en tres grans grups:
  1. Activitats infantils, familiars i per adults: *Les biblioteques són espais d'activitat cultural. Per tal que els nens i nenes gaudeixin i aprenguin alhora, les biblioteques es converteixen en escenaris de narracions de contes, tallers i espectacles. Teniu a l'abast conferències, trobades amb autors, tallers literaris, tallers de noves tecnologies o de creativitat, presentacions de llibres, xerrades o audicions musicals.*³⁰
  2. Tertúlies literàries: *Les tertúlies literàries són trobades per a totes aquelles persones que gaudeixen llegint i volen compartir els seus comentaris amb altres lectors. La biblioteca posa a disposició dels participants els exemplars del llibre a comentar, la sessió compta amb un moderador i, sovint, també amb la presència de l'autor del llibre. Hi ha tertúlies literàries de diferents temàtiques i gèneres, i per a públic adult i infantil i juvenil.*³¹
  3. Cursos i tallers: *S'ofereixen cursos i tallers diversos: tallers d'escriptura, de poesia i de manualitats, entre d'altres.*³²

Però aquest resum no fa justícia a l'oferta d'aquest espai. Agafant un mes qualsevol podem trobar programades al voltant d'una cinquantena d'activitats per a tota mena de públics i amb continguts tan variats com ara:

---

³⁰ <http://www.bibliotecarjfcastelldefels.org/>

³¹ Ibidem

³² Ibidem

JORDI BELTRAN ANDREU

Taller “Etiquetatge de productes ecològics. Volem tenir cura de la nostra salut i del medi ambient. Els productes ecològics entren al nostre rebost, però tots són iguals? Treballem amb etiquetes reals i analitzem quina informació ens donen”, *Little Chef “Yummy Healthy Snack”* (cuina en anglès), a càrrec de KIDS&US *school of english* per infants de 4 a 7 anys, o bé, taller pràctic de salut visual “Com podem millorar la presbícia o vista cansada. Com podem millorar la flexibilitat de l'enfocament? Com podem millorar la visió perifèrica i no carregar la visió central?”

Per tenir una idea aproximada de l'abast d'aquesta oferta pot ser d'utilitat veure el calendari d'activitats d'un més qualsevol o la presentació d'algunes activitats concretes:

Agenda activitats juny de 2017:

<http://www.bibliotecarfjcastelldefels.org/2017/05/agenda-dactivitats-de-juny-3/#>

Exemples de cartells d'activitats:

Biblioteca Central
Castelldefels

TALLER
De 8 a 12 anys amb inscripció prèvia

SETEMBRE

4:2

Dimecres 19 de setembre a les 17.30 hores

“Descobreix el fascinant món de les ceres”

Taller de dibuix i pintura

a càrrec d'Art Tak

SALA TALLER INFANTIL

BIBLIOTECA CENTRAL DE CASTEL·LEFELS
Elsde Urquione, 19-21. 08860 Castelldefels. Tel. 93 636 96 97
b.castelldefels@diba.cat; biblioteca@castelldefels.org; www.castelldefels.org/biblioteca; bibliotecavirtual.diba.cat

 XERRADA MARÇ

Dijous dia 14 de 19 a 20 h

**HÀBITS
SALUDABLES**

a càrrec de Laura Sancho,
del CASAP Can Bou

Biblioteca Central de Castelldefels. Espai Ramon Fernández Jurado
Bisbe Urquisona, 19-21. 08860 Castelldefels. Tel. 93 636 96 97.
b.castelldefels.cb@diba.cat; biblioteca@castelldefels.org; www.castelldefels.org/biblioteca; bibliotecavirtual.diba.cat

The collage consists of four posters:

- Top Left:** 'DOCS DEL MES BARCELONA' for April 2017. Features a rocket launch. Title: 'AMATEURS A L'ESPAI'. Subtitle: 'UN SOMNI DE NENS CONVERTIT EN LA MISSIÓ MÉS IMPORTANT DE LA SEVA VIDA'. Includes library contact info for Ramon Fernández Jurado.
- Top Right:** 'SANT JORDI 2017' featuring a dragon on a stack of books.
- Bottom Left:** 'DE L'HORT A LA BIBLIOTECA' for 'ACTIVITATS TRIMESTRALS Biblioteques del Baix Llobregat 2017'. Lists months: Abril, Maig, Juny. Includes logos for Diputació Barcelona and Parc Agrari del Baix Llobregat.
- Bottom Right:** 'Espai dedicat a la cuina i l'alimentació per a infants' and 'BIBLIO & TECA 2017' (Del 3 de maig al 3 de juny de 2017). Includes logos for Ajuntament de Castelldefels and Diputació Barcelona.

DISSABTES FAMILIARS A LA BIBLIOTECA
Per a públic de 4 a 99 anys

Dissabte 15 de 10 a 14 h FEBRER

**TRIA I JUGA:
JOCS PER
TOTHOM**

a càrrec de Ziggurat Jocs

Biblioteca Central de Castelldefels. Espai Ramon Fernández Jurado. Bisbe Urquinaona, 19-21. 08860 Castelldefels. Tel. 93 636 96 97.
b.castelldefels@diba.cat; biblioteca@castelldefels.org; www.bibliotecacentral.org; <http://tblibotecavirtual.diba.cat>

 Ajuntament de Castelldefels Biblioteca Central Castelldefels Diputació de Barcelona Xarxa de Biblioteques Municipals

- Servei de **Biblioteca a la platja**: durant els mesos de juliol i agost s'ofereix aquest servei a la zona de la platja, amb serveis com ara consulta i préstec de llibres, revistes, DVD i CD, i activitats d'animació a la lectura.

- **Altres serveis**: visites guiades per conèixer a fons la biblioteca. Cessió d'espais a entitats o particulars per a actes o activitats culturals. Servei de reserva de sales per a treballs en grup, i aules d'estudi en períodes d'interès pels estudiants.

**ON ESTUDIEM?
+ AULES
D'ESTUDI**
**BIBLIOTECA RAMON
FERNANDEZ JURADO**
C/Bisbe Urquinaona, 19-21
Dilluns de 16h a 00h
Dimarts de 9:30h a 14h i de 16h a 00h
Dimecres de 9:30h a 00h
Dijous de 9:30h a 12h i de 16h a 00h.
Divendres de 9:30h a 00h
Dissabte de 9:30h a 15h i de 16h a 22h.
Diumenge de 10h a 14h i de 16h a 22h.
Horari especial del 23 de juny al 2 de juliol:
Divendres 23 de 10h a 15h
Dissabte 24 tancat.
Diumenge 25 de 10h a 14h i de 16h a 22h.
Dilluns 26 de 16h a 00h
Dimarts 27 de 10h a 14h i de 16 a 00h
Dimecres 28 de 16h a 00h

**CASAL DE JOVES
CENTRE FREDERIC MOMPDU**
Plaça Joan XXIII, s/n
Tel. 93 665 79 50 / 93 665 11 50 Ext. 1810
De dilluns a divendres de 16 a 22 h
Dissabtes de 10 a 14 h i de 16 a 21 h

CIBERCAST
C/Girarda, 6 - Telefon. 93 636 32 19
De dilluns a divendres de 15.30 a 21 h

BIBLIOTECA CAMPUS UPC
Esteve Terradas, 10 Castelldefels
Tel. 93 662 35 44
Horari: de dilluns a divendres de 8:30 a 20 h

**ESTUDIEM
DE NIT
i el cap
de setmana**

**Del 20 de maig
al 2 de juliol**

2017

Ajuntament
de Castelldefels

JOVES
de Castelldefels

WWW.JOVESDECASTELLDEFELS.CAT

- **Recursos per a les escoles:** cal tenir present que aquest és un espai molt enfocat cap el públic infantil i juvenil, amb una potent oferta d'activitats orientades cap a aquest segment de públic i un espai enorme pensat només per la canalla. La biblioteca col·labora doncs amb les escoles i les biblioteques escolars oferint-los serveis relacionats amb l'adquisició d'hàbits de lectura i habilitats en la recerca d'informació. Aquests serveis inclouen la cessió de lots de documents a escoles i instituts per ampliar i aprofundir en les temàtiques treballades a les aules, visites escolars a la biblioteca per donar a conèixer als escolars el funcionament d'una biblioteca i l'aprofitament dels recursos d'informació disponibles, activitats de foment de la lectura, assessorament i recomanacions per a una navegació segura a Internet, guies de lectures recomanades per a diferents edats, i recomanacions pel que fa a recursos electrònics i webs de jocs.

L'àrea infantil

Finalment, cal esmentar que aquesta biblioteca disposa de certs mecanismes d'autoavaluació, o per utilitzar el redactat utilitzat en la seva pàgina web, recursos per valorar l'acompliment dels seus compromisos amb la ciutadania.

COM MASUREM EL COMPLIMENT DELS NOSTRES COMPROMISOS

- Nombre d'usuaris i usuàries connectats als punts d'informàtica (mensual)
- Índex de renovació del fons (relació percentual entre els documents nous i el fons total) (anual)
- Mitjana del nombre visitants / dia (anual)
- Nombre d'activitats i participants (mensual)
- Despesa per habitant i despesa per visitant (anual)
- Relació percentual entre el nombre de visitants escolars i el nombre total d'escolars al municipi (anual)
- Nivell de satisfacció dels usuaris/es (resultats d'enquestes que es realitzen cada 2 anys)
- Número de visites al web (mensual)
- Nombre de documents / habitant (anual)

- Nombre d'usuaris o usuàries connectades en WIFI (mensual)
- Nombre d'objectius assolits del pla d'actuació (anual)
- Relació (enumerada i amb data) dels suggeriments i propostes (de la ciutadania i/o internes) i les accions de millora de qualitat i innovació conseqüents implantades al servei (anual)
- Relació (enumerada i amb data) de les queixes (de la ciutadania i/o internes) relatives al servei i les accions correctores conseqüents realitzades (anual)

Els resultats de les dades obtingudes amb tots aquests mecanismes d'avaluació encara no estan disponibles; cal recordar que aquest espai va obrir fa poc més de cinc anys. Tanmateix, el creixement de l'oferta i les dades disponibles de caràcter més general pel que fa a les biblioteques de la Diputació de Barcelona,³³ així com el reconeixement obtingut amb l'obtenció del primer Premi Teresa Rovira i Comas d'innovació a la biblioteca pública, i també les notícies aparegudes a la premsa local i als espais web de la pròpia biblioteca, permeten afirmar que les propostes de la BRFJ han estat prou exitoses i han captat l'interès i la participació de la ciutadania de Castelldefels.

La Biblioteca Pública Ramón Fernández Jurado de Castelldefels. Valoració

Un cop descrits els espais, els recursos i el funcionament d'aquest equipament, cal valorar fins a quin punt la BRFJ es troba en condicions de donar resposta als dos reptes abans esmentats i que creiem fonamentals per a les biblioteques del futur: facilitar l'accés a la tecnologia i gestionar la informació i el coneixement posant-lo a l'abast de tothom mitjançant una constant adaptació als avenços tecnològics, i convertir-se en centre i motor cultural de la comunitat oferint activitats i serveis que facilitin la integració cultural i la cohesió social, l'aprenentatge continuat i les necessitats de coneixement, així com les possibilitats d'accés i d'oci de la ciutadania.

---

³³ Veure: **Fenoll i Clarabuch, Carme**. *Les biblioteques públiques, avui*. Article inclòs en: *Biblioteques. De l'Escola de Bibliotecàries al llibre electrònic*. Nadala 2015. Edita Fundació Carulla. Barcelona.

Pel que fa a l'aspecte tecnològic, al ser una instal·lació cultural de construcció tant recent aquest espai compta amb totes les innovacions tecnològiques necessàries per treballar en l'entorn digital i per fer-ho sense renunciar als suports tradicionals. Disposa d'ordinadors, impressores, internet i WIFI, així com la possibilitat d'obtenir el certificat ACTIC.³⁴ Cal destacar la seva excel·lent pàgina web, on és possible consultar el fons i les activitats, fer tràmits en línia, descarregar documents, accedir a les principals xarxes socials, etc. També cal destacar l'extens fons de recursos virtuals en línia de totes les Biblioteques Municipals de la província de Barcelona, el servei d'autopréstec informatitzat, el servei *eBiblio* de préstec de llibres electrònics i la col·lecció local d'*E-books*, una nova eina cultural que posa a disposició dels usuaris la col·lecció de llibres que s'han editat o en els que ha col·laborat la Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Castelldefels, disponibles en PDF d'alta resolució.

Servei d'autopréstec a la Biblioteca Ramón Fernández Jurado

Aquest aprofitament dels recursos tecnològics i les TIC també el trobem present a moltes de les activitats de la biblioteca, pel la qual cosa podem afirmar que pel que fa a l'aspecte tecnològic, aquest espai ja es troba molt ben adaptat a l'entorn digital, ja que ha incorporat els nous suports digitals a les seves col·leccions, les noves tecnologies als processos de gestió de la informació i de les activitats, i també ha desenvolupat la seva presència a internet i les xarxes socials i ha establert xarxes de comunicació amb altres biblioteques o entitats.

---

³⁴ L'ACTIC és el certificat que acredita la competència digital, entesa com la combinació de coneixements, habilitats i actituds en l'àmbit de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC).

Espai de la Biblioteca Ramón Fernández Jurado

Pel que fa a l'aspecte social, la BRFJ és un bon exemple d'allò que plantejàvem anteriorment: un espai que ha aconseguit convertir-se en un gran centre d'activitat sociocultural perfectament integrat en l'entorn social on s'ubica. En aquest equipament podem trobar activitats de foment de la lectura, activitats infantils i familiars d'allò més variat, ensenyament de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, gestió de la multiculturalitat, enfortiment de la cohesió social mitjançant activitats obertes a tothom i adaptades a tota mena de públics, col·laboració en la integració laboral de la ciutadania, espais per la música i el cinema, etc. Tanmateix, cal destacar especialment l'establiment de lligams de col·laboració amb altres entitats culturals i d'oci de la ciutat o d'altres llocs; en algunes de les activitats proposades hem trobat la col·laboració amb institucions culturals diverses d'abast municipal o regional (Institució de les Lletres Catalanes, Parc Agrari del Baix Llobregat, Associació Cultural La Muntanyeta, Escola Municipal de Dansa, *Instituto de Ciencias Fotónicas* ICFO, *KIDS&US school of english*, etc.), d'empreses o comerços locals (Corporestudio, Celler Vallès, Osteofels, etc.) o empreses i entitats de més abast (YoungLiving aromateràpia, Més que Verd cuina saludable, Mètode Bates de educació visual, etc.).

Un espai on tot és possible i on tothom és benvingut. Un espai referent i especial, perquè volen, com ells mateixos afirmen,

- *Aspirar al coneixement i mantenir l'esperit de curiositat que ens és inherent.*
- *Transmetre aquest coneixement i compartir-lo*

- *Inspirar-nos buscant referents en col·laboració amb els agents socials, empreses i particulars del nostre entorn.*
- *Conspirar amb el nostre entorn per ser un motor de canvi.*³⁵

La Biblioteca Ramón Fernández Jurado com a model a seguir

Veiem anteriorment que la major part de propostes teòriques coincideixen en que per seguir ser rellevants en el futur, les biblioteques havien d'assolir certs canvis. Destacàvem dos necessitats prioritàries: d'una banda facilitar l'accés gratuït, lliure i igualitari a la cultura i la informació tenint present el nou rol més participatiu de l'usuari i els canvis pel que fa a la tecnologia, l'accés al coneixement i el món del llibre. D'altra banda, apropar i integrar al ciutadà a la seva comunitat actuant com a centre i motor cultural de la comunitat i desplegant totes les possibilitats disponibles per tal de facilitar la integració cultural, la cohesió social i l'aprenentatge continuat, així com garantir les possibilitats d'accés i d'oci per a tota la ciutadania.

Després de presentar les idees i propostes desenvolupades per aquest espai per tal d'adaptar-se a les noves realitats tecnològiques i socials, creiem que la Biblioteca Ramón Fernández Jurado ha aconseguit acomplir tots dos objectius i convertir-se en un model paradigmàtic dels canvis que han de dur a terme aquests espais per tal de mantenir la seva rellevància, que ha esdevingut aquell espai de trobada gratuït i obert a tothom que descrivíem anteriorment, on s'estableix un flux ininterromput i en constant renovació entre la ciutadania, les cultures, el coneixement i l'oci. Un espai on l'adopció de les noves tecnologies es combina amb la implementació de nous models de relació amb la ciutadania mitjançant propostes que miren de donar resposta a les necessitats del públic, les de sempre i les noves. És per això que el projecte "Biblioteca & Co: col·labora, coopera i coparticipa", presentat per la Biblioteca Ramón Fernández Jurado amb la voluntat d'integrar tot el teixit cultural, social i econòmic de la ciutat a la programació estable de la biblioteca, tal i com explica la seva directora Marta Granel, ha estat mereixedor del primer **Premi**

---

³⁵ <http://www.bibliotecarficastelldefels.org/>

Teresa Rovira i Comas d'innovació a la biblioteca pública per haver-se convertit *en un pulmó cultural educatiu i centre social per excel·lència de Castelldefels*.³⁶

Dit això, cal valorar també si les propostes de la BRFJ coincideixen amb propostes d'altres espais bibliotecaris en relació a l'acompliment dels dos objectius principals esmentats anteriorment. Pel que fa als aspectes tecnològics, moltes biblioteques públiques ja han començat a modernitzar les seves instal·lacions i a assumir la necessitat de facilitar la col·laboració amb l'usuari. Els problemes pressupostaris, el desconeixement de l'entorn digital i la incertesa pel que fa a la direcció dels futurs canvis, han estat tot sovint el fre a aquest procés d'adaptació, però hi ha un gran nombre de biblioteques que, com ara la BRFJ, s'han situat a l'avantguarda del canvi i s'han adaptat a l'entorn digital amb excel·lents resultats pel que fa al seu paper com espais d'accés al coneixement.

Pel que fa a l'aspecte social, hem vist com la BRFJ ha assolit perfectament aquest nou paper de les biblioteques com a espais de dinamització social i cultural de la comunitat. Tanmateix, les seves propostes són comparables i extrapolables a les que s'estan realitzant en altres espais bibliotecaris, ja que les possibilitats són il·limitades. Tenint sempre presents les necessitats i realitats concretes de cada comunitat particular, es poden organitzar activitats a l'espai bibliotecari i a l'exterior, i es poden plantejar iniciatives culturals i d'oci de tota mena, com ja s'està fent a moltes biblioteques. D'entre l'inabastable ventall de possibilitats, n'hem seleccionat algunes per mostrar la varietat i l'originalitat existent:

- A la Biblioteca Municipal de Burgos s'han sumat a diverses iniciatives d'altres sectors per engegar un projecte dinamitzador en la creació musical de la ciutat mitjançant la realització de diverses activitats encaminades a promocionar, difondre i recolzar als artistes i grups musicals de la ciutat.³⁷
- A Tarragona, el Museu del Port de Tarragona, la Biblioteca Pública de Tarragona i el Museu del Pescador han col·laborat per presentar el projecte "El Serrallo un lloc de conte: la memòria dels pescadors", amb l'objectiu

---

³⁶ Veure: <http://www.nuvol.com/noticies/teresa-rovira-una-bibliotecaria-de-premi/>

³⁷ **Andueza Herrera, Ana.** ¡Nos oímos en la biblioteca! A: VI Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas. Memoria individual, patrimonio global. [Consulta 29-04-2017] En línia a: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=541950>

d'investigar, preservar, recrear i divulgar el patrimoni intangible de la comunitat de pescadors del barri marítim del Serrallo.³⁸

- La Xarxa de biblioteques públiques de Castella - La Manxa desenvolupa un programa de voluntariat cultural, anomenat Biblioteca Solidaria, amb l'objectiu de que els col·lectius més desfavorits puguin gaudir d'accés al coneixement, la informació, la educació, la participació social i el diàleg intercultural. Entre altres activitats, els voluntaris visiten els domicilis d'individus o grups de ciutadans de col·lectius socials desfavorits i els porten tot allò que la biblioteca pública pot proporcionar a la ciutadania.³⁹
- El programa Foment del Coneixement dels Països d'Origen de la Població Immigrant, del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, té com a objectiu facilitar el coneixement, preferentment en llengua catalana, dels països d'origen de les persones immigrants. Per aconseguir-ho, es preveu dotar les biblioteques catalanes amb llibres sobre l'islam i altres religions, i sobre els països d'origen dels immigrants. Amb aquest projecte s'espera impulsar la xarxa de biblioteques com a punts d'acollida, treballant per la integració cultural i social del col·lectiu immigrant.⁴⁰

En conclusió, creiem que les propostes de la BRFJ segueixen el camí marcat per les reflexions teòriques més rellevants relatives al model bibliotecari actual i les tendències del futur més immediat, tant pel que fa als aspectes tecnològics com als socials, i que com hem vist, aquestes propostes son comparables i extrapolables a allò que s'està fent a altres biblioteques d'arreu per tal de mantenir la rellevància social d'aquests espais.

Dit això, aquest esforç d'adaptació, aquesta necessitat de repensar-se i de reinventar-se, s'ha de mantenir indefinidament. Factors com la velocitat dels canvis tecnològics i socials i la incertesa pel que fa al futur impedeixen arribar a

---

³⁸ Pujol, Inma; Saumell, Dolors; Toldrà, Mercè. *El Serrallo un lloc de conte: la memòria dels pescadors*. A: VI Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas. Memoria individual, patrimonio global. [Consulta 01-06-2017]. Disponible en línia a: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=541950>

³⁹ Castillo Fernández, Javier; Gómez Hernández, José Antonio; Quílez Simón, Pedro (Editores) (2010). *La biblioteca pública frente a la recesión: acción social y educativa*. Editan: Ediciones Tres Fronteras (Murcia) / Anabad (Madrid). (págs. 137 – 152)

⁴⁰ García López, Fátima (2009). *Los servicios bibliotecarios multiculturales en las bibliotecas públicas españolas*. Ediciones Trea. Gijón. (pág. 109)

l'assoliment d'uns objectius definitius, doncs en arribar-hi, els objectius ja poden ser uns altres, i els proposats anteriorment, obsolets. En quines tecnologies cal invertir? Quines quedaran antiquades o esdevindran inservibles els propers anys? L'evolució de l'economia o del fenomen migratori, com transformarà la funció social de les biblioteques? Cal seguir digitalitzant quan potser el mercat digital acabarà per quedar en mans d'unes poques grans corporacions privades? Com garantirem en el futur el lliure accés a la informació? Aquestes i moltes altres preguntes no tenen una resposta clara. Ni la Biblioteca Ramón Fernández Jurado ni cap altra pot saber què els depararà el futur. Cada espai pot optar per treballar en una direcció determinada, decisió que prendrà segons el seu entorn social i el seu plantejament estratègic, i les possibilitats són ben diverses. Algunes biblioteques poden optar per mantenir el seu paper tradicional com a centres d'estudi i consulta i reduir al mínim les activitats, d'altres decidiran eliminar el llibre imprès i ser totalment digitals, i d'altres preferiran cobrir el màxim de possibilitats mantenint les funcions tradicionals, incorporant els avanços tecnològics de manera progressiva i convertint-se en centres culturals i lúdics ben potents perfectament integrats en la seva comunitat. Tal i com plantejàvem en la nostra hipòtesi de treball, i com s'ha intentat mostrar amb aquest treball, creiem que el futur de les biblioteques, passa tant per saber adaptar-se i respondre als reptes tecnològics del present i del futur com per esdevenir punts de trobada i intercanvi que puguin donar a aquesta mena d'equipaments culturals la capacitat de transformar el teixit cultural del seu entorn proper. Aquesta opció, l'escollida per la BRFJ, és en la nostra opinió la que té més possibilitats de pervivència de cara al futur, la qual cosa no vol dir que altres models puguin també funcionar, però ara per ara, el model que millor i de manera més majoritària respon a les necessitats de la societat, les d'ara i les d'un futur immediat, és el model que representa la Biblioteca valorada en aquest treball.

CONCLUSIONS

Tot sovint l'accent pel que fa al futur de les biblioteques es posa en la seva capacitat d'adaptació als reptes tecnològics, i és evident que aquest és un aspecte molt important i que cal tenir molt present. Tanmateix, creiem que el veritable repte es troba en la capacitat d'aquests espais per convertir-se en centres socioculturals completament integrats en la comunitat. Tal i com ho exposen Sánchez-Garcia i Yubero,

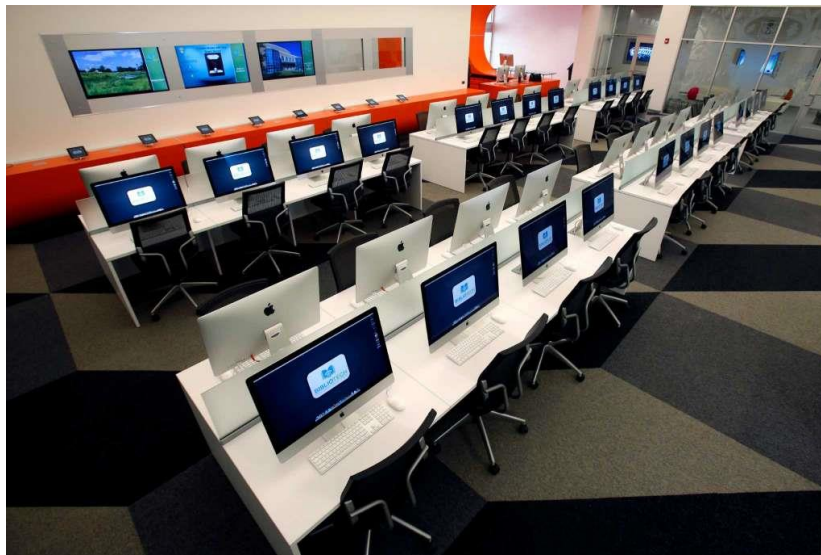
Con la evolución de las tecnologías de la información y la comunicación y muy especialmente de internet, las necesidades de los ciudadanos y la forma en la que acceden a la información han cambiado. La web está transformando el papel de las bibliotecas tradicionales y el rol de los bibliotecarios. En este contexto se cuestiona cada día más el futuro de las bibliotecas. Se analiza la necesidad de reorientar los servicios de las bibliotecas públicas, pasando de entenderlas como centros culturales a tratarlas como centros sociales. Las bibliotecas públicas deben hacer un esfuerzo por convertirse en espacios de aprendizaje, encuentro e inserción social. Para ello es necesario asumir nuevos perfiles laborales y formar y reorientar sus plantillas. Sólo de este modo la biblioteca pública podrá tener impacto social y acreditarse como un servicio de relevancia en la sociedad actual.⁴¹

Potser les biblioteques del futur seguiran oferint llibres o potser acabaran sent completament digitals, potser hauran de competir amb grans corporacions i potser acabin per ser prescindibles pel que fa a l'accés a la informació i els continguts documentals. En qualsevol cas, creiem allò que les farà sobreviure té més a veure amb la seva utilitat social com a generadores d'activitats culturals gratuïtes i dirigides a tota la ciutadania. Això és el que ve a dir Roger E. Levien quan planteja el fet que les biblioteques orientades a serveis per persones individuals i dissenyades per facilitar l'accés a la informació i l'estudi poden oferir tecnologies molt avançades que no es-

---

⁴¹ **Sánchez-García, Sandra; Yubero Santiago** *Función social de las bibliotecas públicas: Nuevos espacios de aprendizaje i de inserción social* [Consulta 12-05-2017]. Article en línia disponible a: <http://www.elprofesionaldelainformacion.com/contenidos/2015/mar/03.pdf>

tan a l'abast de la majoria de persones degut al seu preu o a la seva dificultat d'ús, però la majoria d'aquests serveis també es poden oferir virtualment a través d'internet. D'altra banda, les biblioteques poden orientar els seus serveis cap a la comunitat, oferint espais de treball i reunió per grups; *convocando a grupos para trabajar en proyectos de la comunidad celebrando en sus salas eventos de interés comunitario; creando y manteniendo archivos de documentos locales, objetos, memorias y recuerdos y organizando presentaciones y exposiciones de materiales de interés local.*⁴² La diferencia és que la majoria d'aquests serveis només estan disponibles a la biblioteca física, la qual cosa afavoreix enormement que aquesta segueixi sent necessària per a la comunitat.

Bibliotech de San Antonio (Texas). Biblioteca pública completament digital

Per a Julio Alonso Arévalo i José Antonio Cordón García, les biblioteques del futur s'hauran de repensar les seves funcions parant atenció a tot un seguit de nous paràmetres relacionats amb els avenços del món digital, els nous models d'accés a la informació, els nous productes i serveis, i el nou rol dels usuaris, uns usuaris cada cop més participatius i creatius que veuen les biblioteques com a espais de trobada,

---

⁴² **Levien, Roger E.** *Enfrentarse al futuro. Visiones estratégicas para la biblioteca pública del siglo XXI.* En Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas (6º. 2012. Burgos). *Memoria individual, patrimonio global.* Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2013. [Consulta 12-05-2017]. En línia: <https://sede.educacion.gob.es/publiventa/detalle.action?cod=14456C>

de conversa i de socialització del coneixement. Per ocupar el seu lloc en aquest nou paradigma digital,

Las bibliotecas han de integrar tres elementos esenciales: la conexión entre las personas y el fomento de las relaciones entre los diferentes actores de la comunidad para fortalecer el capital humano de la misma; la utilización de los espacios físicos y virtuales de las bibliotecas para potenciar formas innovadoras de aprendizaje y educación; el uso de las diferentes plataformas para fomentar la socialización de las ideas y los conocimientos comunitarios.⁴³

Dit això, sempre existeix la possibilitat de millorar alguns aspectes, i sens dubte el futur portarà nous reptes i dificultats, moltes de les quals encara no podem definir. Per la *American Library Association* (ALA), algunes de les tendències de futur passen per l'atenció a l'envelliment de la població, la creació d'espais més actius i socials, la capacitat de oferir als usuaris l'oportunitat de crear continguts en la pròpia biblioteca, l'atenció a conceptes com anonimat i privacitat, la preparació per jugar un paper determinant en el desenvolupament econòmic de la ciutat, i d'altres.⁴⁴ Caldrà doncs estar atents a l'evolució dels suports digitals i tot allò que els envolta, caldrà parar atenció a l'evolució d'una societat on es pot preveure un augment de la població d'edat avançada i la necessitat de parar molta atenció a la gestió de la multiculturalitat davant la consolidació del fenomen migratori. Serà també necessari veure l'evolució de l'economia i els nous reptes que se'n derivin en relació a les necessitats de la ciutadania i en relació a les necessitats de finançament, aspecte on caldrà un gran esforç per trobar noves vies d'accés a recursos econòmics. I caldrà tanmateix considerar quin paper poden jugar els gestors culturals en les biblioteques del futur, ja que a moltes biblioteques d'arreu ja s'estan fent tasques que encaixen perfectament amb el seu perfil professional, i això succeeix degut precisament a l'evolució i als canvis que els darrers anys han tingut lloc en el món bibliotecari i que jo he mirat de resumir al meu treball.

---

⁴³ Arévalo, Julio Alonso; Cordón García, José Antonio. *¿Para qué servirá la biblioteca pública en el futuro?* [Consulta 15-05-2017]. Disponible en línea a: <https://gredos.usal.es/ispui/bitstream/10366/125206/1/MiBibliotecaNNTT-MB401.pdf>

⁴⁴ <http://www.comunidadbaratz.com/blog/las-tendencias-de-futuro-de-las-bibliotecas-segun-la-ala/>

Si les activitats d'extensió cultural passen a ser fonamentals pel futur de les biblioteques, caldrà preparar als treballadors d'aquests espais per aquesta nova realitat. Una opció seria modificar el pla d'estudis dels bibliotecaris per incorporar nous continguts que els facilitin la realització de les activitats d'extensió cultural, però potser fora molt més pràctic incorporar gestors culturals als equips de les biblioteques, ja que la seva formació els converteix en els professionals més capacitats per la planificació i la realització d'activitats culturals i per la intermediació entre el públic, la cultura i els agents públics i privats implicats en el desenvolupament de propostes culturals de tota mena. Si entenem la professió de gestor cultural com la d'un intermediari entre la cultura i el públic, qui pot estar més ben preparat per planificar i dur a terme activitats culturals de tota mena en qualsevol tipus d'espai? Tal com ho expressa Isabel Blanco Pardo,

Podemos afirmar que la relación existente entre la planificación/gestión cultural y las bibliotecas es el uso que éstas hacen de ella; es decir que las bibliotecas públicas como centros culturales que son participan de las finalidades de la política cultural y usan la gestión cultural, en todas sus facetas, o en parte ellas. En definitiva la gestión bibliotecaria, en su conjunto y no solo en lo que se refiere a gestión de actividades, es gestión cultural especializada.⁴⁵

Acabarem amb unes paraules de Ioannis Trohopoulos, director de la Biblioteca Pública Central de Veria a Grècia: "no importa quant despresa avanci el món, la manera com responem a les necessitats de la nostra comunitat és l'indicador a tenir en compte, el senyal de un bon servei bibliotecari. De fet, hi ha abundants i excel·lents exemples arreu d'un biblioteques públiques desenvolupant serveis moderns i demostrant que som més essencials ara que mai".⁴⁶ Creiem que l'anàlisi realitzat en aquest treball ens mostra que la BRFJ és una d'aquestes biblioteques.

---

⁴⁵ **Blanco Pardo, Isabel.** *La planificación de la gestión cultural. De las necesidades socioculturales a la organización de actividades.* En: **Gómez Hernández, José Antonio; Quílez Simón, Pedro (coordinadores).** *La Biblioteca, espacio de cultura y participación.* (2008).

Edita: ANABAD. España. Disponible en línea a:

<http://eprints.rclis.org/15472/1/La%20biblioteca%20espacio%20de%20cultura%20y%20participacion.pdf>

⁴⁶ **Varios autores.** Encuentro de directores de bibliotecas públicas europeas 2010. Actas. [Consulta 22-05-2017]. Disponible en línea a: http://travesia.mcu.es/portalnb/jspui/bitstream/10421/5241/1/Encuentro_dir_bcas_europeas.pdf

Bibliografia

- **Anglada i de Ferrer, Lluís M.** *Les biblioteques a Catalunya i el seu paper futur en un futur sense paper.* Article inclòs en: *Biblioteques. De l'Escola de Bibliotecàries al llibre electrònic.* Nadala 2015. Edita Fundació Carulla. Barcelona.
- **Arévalo, Julio Alonso; Cordón García, José Antonio.** *¿Para qué servirá la biblioteca pública en el futuro?* Disponible en línea a:
<https://gedos.usal.es/jspui/bitstream/10366/125206/1/MiBibliotecaNNTT-MB401.pdf>
- **Blanco Pardo, Isabel.** *La planificación de la gestión cultural. De las necesidades socioculturales a la organización de actividades.* En: **Gómez Hernández, José Antonio; Quílez Simón, Pedro (coordinadores).** *La Biblioteca, espacio de cultura y participación.* (2008). Edita: ANABAD. España. Disponible en línea a:
<http://eprints.rclis.org/15472/1/La%20biblioteca%20espacio%20de%20cultura%20y%20participacion.pdf>
- **Bonet, Lluís; Castañer, Javier; Font, Josep (Editores)** (2001). *Gestión de proyectos culturales. Análisis de casos.* Editorial Ariel (sello editorial de Planeta S.A.). Barcelona.
- **Campal García, María Felicidad.** Alfabetización y libros electrónicos en las bibliotecas públicas. En: *Libros electrónicos y contenidos digitales en la sociedad del conocimiento: mercado, servicios y derechos.* Madrid: Pirámide, D.L. 2012 (pág. 385-413)
- **Castillo Fernández, Javier; Gómez Hernández, José Antonio; Quílez Simón, Pedro (Editores)** (2010). *La biblioteca pública frente a la recesión: acción social y educativa.* Editan: Ediciones Tres Fronteras (Murcia) / Anabad (Madrid). Impreso en España.
- **Coffman, Steve.** *I ara què?.* Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, 2012. En línea a: (<http://www.cobdc.net/13JCD/wp-content/uploads/materials/coffman-notes.pdf>)
- **Cordón García, José Antonio.** (2014) *Los componentes estructurales del nuevo ecosistema del libro: editores y bibliotecas, el camino hacia la convergencia.* En línea a: http://biblioteca.uoc.edu/prestatgeries/C2102/Cordon_Los_componentes_estructurales_del_nuev_ecosistema_del_libro.pdf
- **Darnon, Robert** (2009). *Las razones del libro. Futuro, presente y pasado.* Edita: Trama Editorial. Madrid.
- *Directrices IFLA/UNESCO para el desarrollo del servicio de bibliotecas públicas.* México, D.F.: Consejo Nacional para la Cultura y las Artes, 2002. [Consulta 30-11-2015].
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001246/124654s.pdf>
- **Fenoll i Clarabuch, Carme.** *Les biblioteques publiques, avui.* Article inclòs en: *Biblioteques. De l'Escola de Bibliotecàries al llibre electrònic.* Nadala 2015. Edita Fundació Carulla. Barcelona.
- **García López, Fátima** (2009). *Los servicios bibliotecarios multiculturales en las bibliotecas públicas españolas.* Ediciones Trea. Gijón.

JORDI BELTRAN ANDREU

- **Gil, Manuel; Rodríguez, Joaquín** (2011). *El paradigma digital y sostenible del libro*. Edita: Trama Editorial. Madrid.
- **Jeréz González, Pamela** (2011). *La Gestión Cultural en torno a la Biblioteca Pública: líneas de acción*. Tesis para optar al grado académico de Magister en Gestión Cultural. Universidad de Chile. Facultad de artes. Escuela de Postgrado. Santiago, Chile. Disponible en línea: http://repositorio.uchile.cl/tesis/uchile/2011/ar-jerez_p/pdfAmont/ar-jerez_p.pdf
- **Juárez-Urquijo, Fernando** (2015). *Biblioteca Pública. Mientras llega el futuro*. Editorial UOC (Oberta UOC Publishing, S.L.). Barcelona.
- **Martín, Helena; Arévalo, Julio Alonso**. "La integración de los libros Electrónicos en la biblioteca". En José Antonio Cordón, Fernando Carbajo, Raquel Gómez, Julio Alonso. Libros Electrónicos y contenidos digitales en la Sociedad del conocimiento. P. 353-384. Madrid. Piramide, 2012.
- **Orera Orera, Luisa**. *Reflexiones sobre el concepto de biblioteca*. Disponible en línea: <http://pendientedemigracion.ucm.es/info/multidoc/multidoc/revista/num10/paginas/pdfs/Lorera.pdf>
- **Rodríguez, Joaquín** (2007). *Edición 2.0. Los futuros del libro*. Editorial Melusina, S.L. Impreso en España.
- **Sánchez Sánchez, Juan** (2012). *En defensa de la biblioteca pública*. Edita: Al mud, Ediciones de Castilla – La Mancha. Ciudad Real.
- **Sánchez-García, Sandra; Yubero Santiago** *Función social de las bibliotecas públicas: Nuevos espacios de aprendizaje i de inserción social* Article en línea disponible a: <http://www.elprofesionaldeinformacion.com/contenidos/2015/mar/03.pdf>
- **Seoane García, Catuxa**. *Reconquistar a usuarios, enamorar a ciudadanos y dialogar con personas: Las bibliotecas Municipais da Coruña y las redes sociales*. En Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas (6º. 2012. Burgos). *Memoria individual, patrimonio global*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2013. [Consulta 30-11-2015]. Disponible en línea a: <https://sede.educacion.gob.es/publivena/detalle.action?cod=14456C>
- **Varis autors**. *Biblioteques. De l'Escola de Bibliotecàries al llibre electrònic*. Nadala 2015. Edita Fundació Carulla. Barcelona. **Varios autores**. *Encuentro de directores de bibliotecas públicas europeas 2010. Actas*. Disponible en línea a: http://travesia.mcu.es/portalnb/jspui/bitstream/10421/5241/1/Encuentro_dir_bcas_europeas.pdf
- **Ventura Bosch, Nuria**. *Les biblioteques públiques a Catalunya des dels anys vuitanta fins avui: un període de grans canvis*. Article inclòs en: *Biblioteques. De l'Escola de Bibliotecàries al llibre electrònic*. Nadala 2015. Edita Fundació Carulla. Barcelona.
- VI Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas. Memoria individual, patrimonio global. En línea a: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=541950>

JORDI BELTRAN ANDREU

- Pàgina Web de *Library of the future. Center for the future of libràries* i article relacionat.
<http://www.ala.org/transforminglibraries/future/> /
<http://www.comunidadbaratz.com/blog/las-tendencias-de-futuro-de-las-bibliotecas-segun-la-ala/>
- Blog de documentos y debates sobre el futuro de las bibliotecas:
<https://bibliotecas2029.com/>
- Pàgina web de la Biblioteca de Castelldefels: <http://www.bibliotecarfjcastelldefels.org/>
- Blog de la Biblioteca de Castelldefels: <http://bibliotecacastelldefels.blogspot.com.es/>
- Pàgina web del servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya:
<http://biblioteques.gencat.cat/ca/inici/>

Imatges

- Google / Flickr
- Web de la Biblioteca Ramón Fernández Jurado:
<http://www.bibliotecarfjcastelldefels.org/>
- Pàgina 20: <http://www.chaval.es/chavales/entretenimiento/%C2%BFte-gusta-inventar-historias>
- Pàgina 41: https://farm4.staticflickr.com/3101/2899334394_58752aaa9c_o.jpg/ i
<http://mafagafos.blogspot.com.es/2015/02/biblioteca-municipal-de-stuttgart.html#>
- Pàgina 41: <http://www.mysanantonio.com/news/local/article/new-digital-library-opens-at-bexar-county-5146049.php#photo-5156404>